

На сьогодні в сільськогосподарській науці в агробіологічних системах накопичено дуже велику кількість фактичної інформації, проте все одно теоретичні побудови часто залишаються обмеженими. Необхідність же у вказаних побудовах зростає внаслідок необхідності для якісної переробки інформації різних загальних фактів, сформованих описувань. У цій ситуації дуже важливими є засоби моделювання та інформаційних технологій.

Ми можемо зробити висновок про багатоаспектність процесу впровадження інформаційних технологій для потреб агробіологічного комплексу в контексті історичного розвитку. Використання нових інформаційних технологій у сучасних умовах функціонування галузі пов'язується з персоналізацією технічних засобів обчислювальної техніки, організацією автоматизованих робочих місць (АРМ), автоматизацією збору та реєстрації інформації, переходом на переважно безпаперову документацію, використання розподілених баз даних, ефективних засобів комунікації, локальних і глобальних мереж. Лише комплексний підхід до формування інформаційних технологій може забезпечити суттєві зрушення в управлінні сільськогосподарським виробництвом.

ЗАРОДЖЕННЯ ГІГІЄНИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Шульга В.П.

Національний авіаційний університет (м. Київ)

Зоогігієна вивчає взаємодію організму сільськогосподарських тварин і навколишнього середовища, що має за мету – встановити науково обґрунтовані прийоми утримання, догляду і гігієни годівлі тварин; свідомо та раціонально спрямовувати їх з тим, щоб зменшити негативний вплив чинників зовнішнього середовища і максимально використовувати позитивний вплив зовнішніх умов в інтересах охорони їх здоров'я та підвищення продуктивності. Таким чином, регулювання впливу зовнішніх умов, керованих людиною за допомогою певних прийомів утримання та догляду за тваринами, надає можливість досягати як збереження і оздоровлення тваринництва, так і подальшого зростання його продуктивності.

На початку XVII ст. в інтересах охорони здоров'я людей і тварин у Російській імперії були прийняті державні регламентації – накази про влаштування скотомогильників у відведених для них місцях, що визначалися із санітарних міркувань. На початку XVIII ст. реформи Петра I торкнулися питань утримання тварин та догляду за ними. В історії російського законодавства особливого значення набув наказ імператора від 19 серпня 1723 р. з додатком «Кондиции о содержании овец многовотчинных людей» від 30 липня 1722 р. У цих правилах узагальнювались певні прийоми гігієни годівлі, напування, обладнання приміщень для збереження і розвитку тонкорунних овець у племінних господарствах.

Питання утримання тварин, їх догляду та годівлі розробляла створена в

1724 р. Петербурзька академія наук. На основі пропозицій академії, сформованих у результаті дослідження умов утримання й годівлі тварин, був підготовлений наказ «О содержании скота в удобных хлевах и на хорошем корме в предосторожность от болезней и падежа» від 12 квітня 1770 р. Перші наукові праці з зоогієни в Російській імперії з'явилися в кінці XVIII ст. Однією з них є монографія професора М.Г. Ліванова «Руководство к размножению и поправлению домашнего скота» (1794), в якій узагальнюються деякі зоогієнічні правила і прийоми.

Після земельної реформи 1861 р. формується державне замовлення на виробництво сільськогосподарської продукції, приділяється увага поширенню сільськогосподарських знань, придбанню техніки, насіння, племінного матеріалу зарубіжної селекції. У цей період у Російській імперії отримали особливе розповсюдження керівництва з зоогієни зарубіжних авторів (Гаубнер, 1878; Руефф, 1878 та ін., Вількенс, 1880; Дамман, 1884–1887).

Слід відмітити, що на початку XX ст. читання зоогієнічної дисципліни здійснювали переважно за підручниками, підготовленими німецькими вченими. Зокрема, використовували галузеве видання, підготовлене професором Ельденської сільськогосподарської академії, директором Ганноверської ветеринарної школи К. Дамманом. Частина твору була переведена Я. Шмудевичем на російську мову і опублікована під назвою «Гигиена сельскохозяйственных домашних животных» (1884). Підручник вміщував 11 лекцій, що висвітлювали поняття гігієни тварин. Уперше визначив її як самостійну науку, систематизував і узагальнив її основи німецький учений М. Кліммер у монографії «Ветеринарна гігієна» (1908). На той час вже публікуються перші вітчизняні зоотехнічні керівництва І.П. Попова, Г.І. Светлова, М.П. Чирвинського, М.Ф. Іванова, які розглядають зоогієну як складову зоотехнії. Так, у роботі Я.М. Шмудевича «Общедоступный лечебник домашних животных» (1904) міститься розділ під назвою «Зоогієна», де автор вказує, що ця наука має за мету вивчення чинників, які сприяють збереженню здоров'я свійських тварин. Вона охоплює не тільки безпосередньо догляд, а й умови раціональної годівлі та інші заходи, за допомогою яких можна попередити дію хвороботворних збудників.

Із відкриттям вищих ветеринарних шкіл у Російській імперії окремі положення зоогієни викладалися в курсі «Загальне скотарство». Деякі відомості щодо гігієни утримання сільськогосподарських тварин знайшли відображення в книзі «Загальне тваринництво» М.П. Чирвинського, виданій в 1888 р. Найбільш повно ці знання знайшли відображення в підручнику одного із основоположників зоогієни, професора І.П. Попова в книзі «Курс общего скотоводства», що вийшла в 1894 р. За його визначенням головне завдання зоогієни полягає у вивченні зовнішніх умов і їх впливу на організм тварини. Особливе значення в популяризації зоогієнічних знань відіграла книга Г.І. Светлова «Зоогієна. Краткий очерк разумного использования домашних животных», що вийшла друком у 1911 р.

Державна аграрна політика і стан тваринницької галузі на початку XX ст.

не створювали передумов для впровадження нових раціональних прийомів догляду, утримання й годівлі худоби. Розроблення питань зоогієни проводилось безсистемно, головним чином, стосувалося умов і особливостей поміщицьких господарств. Вивчення умов утримання тварин, догляду за ними в селянських господарствах і запровадження зоогієнічних прийомів носили випадковий характер. Дослідницька робота з питань гієни сільськогосподарських тварин виконувалася, як правило, за особистої ініціативи ветеринарних лікарів і агрономів, працівників кафедр вищих навчальних закладів та дослідних установ. Спроба окремих земських ветеринарних лікарів і агрономів впровадити в селянські господарства правила та норми гієни утримання свійських тварин і раціонального догляду за ними не мала помітного впливу на санітарний стан тваринництва.

Таким чином, періодом зародження гієни сільськогосподарських тварин як наукового знання є друга половина XVIII – перша половина XIX ст., що позначилося виданням перших галузевих навчальних посібників і керівництв. Перші вітчизняні зоотехнічні керівництва І.П. Попова, Г.І. Светлова, М.П. Чирвинського, М.Ф. Іванова, які розглядають зоогієну як складову зоотехнічної науки, публікують в кінці XIX – на початку XX ст.

Б.К. ЄНКЕН– ПОВІТОВИЙ АГРОНОМ САРАТОВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ (1900–1908)

Шутько В.В.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

У системі Національної академії аграрних наук України вже 15 років функціонує єдиний на пострадянському просторі Інститут історії аграрної науки, освіти і техніки при Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці НААН. Під керівництвом члена-кореспондента НААН В.А. Вергунова проводяться спеціальні історичні дослідження, завдяки яким на пантеон слави України повертаються незаслужено забуті імена, події і факти. Такою неординарною яскравою особистістю був Борис Карлович Єнкен (1873–1943) – видатний вчений, педагог, організатор вітчизняної громадської агрономії і сільськогосподарської дослідної справи першої половини XX століття. Проводячи аналіз наукової діяльності Б.К. Єнкена в різні періоди його життя, вдалося встановити його вагомий внесок у розвиток агрономії не тільки в Україні, а й за її межами. Метою проведеного дослідження стало вивчення наукової біографії Б.К. Єнкена в Саратовський період (1900–1908 рр.). Як вже зазначалося вище, вперше на пантеон слави України ім'я Б.К. Єнкена повернув В.А. Вергунов, опублікувавши в 2014 р. свій нарис про вченого [1].

Біографічні дані про знаходимо у роботах професора Г.Л. Зеленського [2], В. М. Самородова [3], А.В. Пухальського [4] та ін. Проте більш повні відомості про життя та діяльність професора дізнаємося із архівних джерел. Зокрема, найбільша кількість інформації про його діяльність зберігається у фондах Центрального державного архіву вищих органів влади (ЦДАВО